

Борба за очување уставног поретка, то јест залагање за очување државног суверенитета и територијалног интегритета на Косову и Метохији, убрзање европских интеграција и развијање добросуседских односа, приоритети су званичне српске политике. Уз наведена опредељења, поцртана је и потреба подизања нивоа сарадње са три кључна фактора на спољнополитичкој сцени – САД, ЕУ и Русијом.

На први поглед, реч је о опредељењима која нису ништа неочекивано, политички нелегитимно. Уз то, чини се да читава ствар и има одређену димензију (псеудо)конкретности будући да су ставом о сарадњи са кључним актерима светске политике наговештена и средства за реализацију поменутих циљева. Спољна политика уопште, а нарочито спољна политика малих земаља, у великој, готово одлучујућој мери, зависна је од утицаја крупних играча на светској позорници. Више него било ко у региону, Србија је доказ у прилог овог невеселог и опорог реал-политичког тврђења. Стога, покушај разумевања спољнополитичких заплета у 2009-ој, води преко излагања ставова и очекивања које у односу на Србију, имплиците или експлиците, имају већ поменути актери глобалне политике. У светлу кључних спољнополитичких играча, могуће је тестирати остваривост поменутих циљева наше спољне политике у 2009-тој години. Осврт на опредељења главних актера међународних односа, није ништа ново и оригинално, али је неопходно, посебно због склоности државне и (пара)државне пропаганде да мистификује очигледност и свесно превиђа чињенице.

ЕУ - По свему што смо протеклих дана чули од српске политичке елите, ЕУ ће остати спољнополитичка преференца првог реда. Евроинтеграције Србије зависиће од околности у самој ЕУ. Унутрашњи проблеми и изазови ЕУ актуелно нису мали и не спадају у групу лако решивих. Предстоје избори у седам чланица ЕУ, избори за Европски парламент, давање немалих уступака Ирској зарад новог референдума о Лисабонском споразуму, уз потребу да се што више санирају драматичне последице светске економске кризе. У светлу наведених околности, јасно је да и у самој ЕУ, не постоји нарочито повољна клима за наставак процеса проширења. Ова општа констатација о стању ствари унутар Европске Уније надовезује се на конкретне услове који су Србији постављени по питању наставак европских интеграција.

Пише: Дејан Вук Станковић
понедељак, 19 јануар 2009 13:49

У конкретном случају Србије, напредак у интеграцијама директно је повезан са два отворена питања: Хагом и Косовом и Метохијом. Хашки услов, хапшење Младића, Хаџића и доступност војних архива за процесе пред Трибуналом, остаће услови који се морају испунити. Чак и притисак на Холандију, и евентуално попуштање ове земље, мора бити праћено позитивним сигналом из Хашког Трибунала. Најаве да ће се ствари одвијати у првацу позитивног сценарија релативизације хашког услова за српске евроинтеграције не постоје. Како време одмиче, Холандија своје инсистирање на Младићу и Хаџићу све више разуме као ствар престижа међу европским државама и као унутрашњеполитичку ствар. Рационална очекивања у погледу успеха у убеђивању Холанђана више су домен теорије, него практичне могућности. Остаје искључиво нада, а она није неки нарочит адут у реал-политичким оквирима.

По питању КиМ, ситуација је мање тензијна. Споразум око ЕУЛЕКСА је привремено отклонио стање конфликта на релацији Београд-Брисел. Међутим, мисија ЕУЛЕКС има и своје практичне задатке који се везују како за институционалну изградњу владавине права на територији Косова и Метохије, тако и активно учешће ове мисије на пословима издавања путних исправа и контроли протока људи, капитала и робе између Србије и Косова.

На овом практичном плану, обзиром на прокламовни циљ очувања државног суверенитета Србије над Косовом и Метохијом, указаће се немали изазови, који у крајњој резултанти могу покварити односе Београд и Брисела по питању статуса и улоге европке мисије на КиМ. Осетљиво питање за односе Србије и ЕУ биће признавање односно непризнавање косовских путних исправа и документа које ће издавати ЕУЛЕКС, односно став Србије према преузимању граничних пунктова од стране ЕУЛЕКС-а, након што УНМИК буде напустио овај задатак. Прећутно прихватање граничних пунктова надзираних од стране ЕУЛЕКСА односно толеранција косовских путних исправа, чине скуп, како би правници рекли, конклюдентних радњи које сугеришу да ће прихватити „нова косовска реалност.“

С друге стране, сигурно је да ће се проевропска политика Србије, ма како се декларативно противила самопроглашеној независности Косова, тешко определити за отворен и директан дипломатско-политички сукоб са мисијом коју је на Косово и Метохију послала ЕУ. Уз то не треба заборавити да опстанак Србије мимо северног дела КиМ суштински зависи од ЕУЛЕКСА и НАТО, као и да затезање око слободе кретања роба, људи и капитала на релацији Србија-Косово може довести и до затварања косовског тржишта за робу из Србије, што ни у ком случају, а посебно у 2009-ој, не води ка позитивном економском исходу ни за Косово, али ни за Србију. Могућност оштрог става Србије по питању практичних последица ЕУЛЕКСОВЕ мисије умањена је и у ширем контексту европских очекивања која регион Западног Балкана,

Пише: Дејан Вук Станковић
понедељак, 19 јануар 2009 13:49

виде као као бесконфликтно подручје у коме владају доброуседски односи.

Однос Србија-ЕУ у 2009-ој највероватније ће осциловати између великих очекивања српске стране и реално скромне подршке проевросрпским снагама од стране ЕУ. Не буде ли хапшења Младића, озбиљнији помаци у интеграцијама сигурно ће изостати. Реалније је очекивати, да би под претпоставком задовољења техничких услова, могло доћи до либерализације визног режима крајем године.

САД- И док се односи са ЕУ одвијају у необичној симбиози великих очекивања Србије, резолутних захтева, обећања и полуобећања који долазе од ЕУ, уз реално скромних помаке у процесу српских евроинтеграција, односи између Србије и САД су врло јасни и знатно мање конфузни. Утисак је да највећа сила света не шаље недоречене поруке.

Без много пардона, Американци ће од Србије, у свакој могућој прилици тражити да безусловно сарађује са Трибуналом у Хагу као и да посредно или непосредно прихвати реалност косовске независности. Више пута потврђена нефлексибилност америчке администрације по питањима важним по Србију, највероватније ће остати карактеристика и нове америчке администрације на челу са Бараком Обамом.

У прилог америчке спољнополитичке оријентације према овом простору, говори и чињеница да Балкан сигурно неће бити приоритет америчке спољне политике. Уз то, персонална решења попут Хилари Клинтон на функцији државног секретара, евентуални останак Данијела Фрида на месту у Стејт Департменту, уз ангажман Холбрука, Олбрајтове и присуство Џоа Бајдена на месту потпредседника, несумњиво упућују на закључак да је одржање статус кво-а у односима са Србијом најизвеснија опција. Наведеном треба додати релевантну чињеницу потврђену у евроинтеграцијама великог броја бивших социјалистичких земаља: реч је о важном утицају САД на пријем ових земаља под окриље ЕУ. Како утицај САД на прилике у Европи ни политички, а посебно, не безбедосно, није опао, стање политичког конфликта на релацији Београд-Вашингтон поводом КиМ, посредно и релевантно може утицати на ток и будућност европских интеграција Србије. Не тако давно чуло се из америчких политичких кругова мишљење о избору Србије између Европе и Косова. Реч је о томе да Србија зарад учешћа и потенцијалног чланства у евроатланским структурама прихвати политику САД и водећих земаља ЕУ по питању Косова и Метохије, а досадашњу политику залагања за одбрану територијалног интегритета и и државног сувернитета на КиМ одбаци као реликт националистичке прошлости. Све у свему, опредељење ка унапређењу односа са САД представља исправно начелно размишљање, али је отворено питање како је тако нешто могуће, посебно у светлу

Пише: Дејан Вук Станковић
понедељак, 19 јануар 2009 13:49

прокламоване политике заштите територијалног интегритета на КиМ и америчке подршке пројекту косовске независности.

Русија – Декларативно и реал-политички, Русија је савезник Србије по питању КиМ. Без Русије извесно је да званична српска политика о Косову не би могла имати значајнији међународни домет. Као велика сила свесна својих интереса, Русија ће задржати своју начелну подршку српском ставу о одбрани суверенитета над Косовом. Руско-српско савезништво по питању КиМ достигло је највишу тачку спречавањем Косова да се потпуно интегрише у међународне институције попут УН-а и ОЕБС-а. Својеврсни тест руско-српског партнерства тиче се могућности одржања високог и конкретног нивоа сарадње по питању политике према Косову и Метохији након што је Србија прихватила сарадњу са мисијом ЕУЛЕКСА.

У 2009-тој поставиће се и питање да ли је прихватање ЕУЛЕКСА била потврда окренутости Србије Западу, или је још увек могуће водити политику конкретне политичке, безбедносне и сваке друге сарадње са Руском Федерацијом? Одговор на ово питање суштински зависи од Москве, али у иницијалној фази од Београда. Тврђи став према ЕУ, Србију у очима Русије чини потенцијално лојалним савезником, будући да су руски и евро-амерички интереси супротстављени у овом делу света. За конкретнију сарадњу Русије и Србије, гасно-нафтни споразум је нужан, али не и довољни услов. Најпре, споразум је по свом карактеру енергетско-економски, а уз то је очигледно да овај споразум не иницира промену западног угла гледања на српске државне и националне интересе. Ово последње посебно важи у светлу громогласних еврореформских заклетви толико честих и немало драгих актуелној српској политичкој елити. Штавише, на средњи рок, декларативно и практично показана лојалност ЕУ Русе одвраћа од ближег политичко-безбедног партнерстава са Србијом. У читавој игри са Западним Балканом Русија не губи много. Нафта и гас увек ће се извозити овом делу света, а историјско искуство показује да велике силе умеју да заштите своје политичке интересе различитим геополитичким и дипломатским сценаријима.

Добросуседски односи - Поводом Косова и још неких других неразјашњених ствари из ближе и даље прошлости, односи Србије са суседима попримили су изразито негативан карактер. Начелно, потреби развијања добрих односа са суседима ништа се не може замерити. Штавише, у случају Босне, Црне Горе, Македоније и Косова, под политички спорном претпоставком да је оно сусед, Србија има позитиван трговински биланс, тако да се начелна склоност ка сарадњи може додатно и економски образложити. Уз наведено, ваља подсетити да је међу условима за интеграције у ЕУ добросуседска сарадња земаља у региону, што ову проблематику чини додатно релевантном. С ону страну политичких захтева ЕУ, економије и нормалних цивилизацијских потреба, политички заплети међу народима некадашње Југославије нису нимало једноставни те

Пише: Дејан Вук Станковић
понедељак, 19 јануар 2009 13:49

ни изградња добросуседских односа неће ићи лако. Добросуседски односи са Хрватском нису изгледни све док се не распелту међусобне тужбе у Хагу, док је са Босном и Херцеговином потребно смирити политичке страсти по питању интерпретације догађаја из 90-тих. Такође, врло је извесно да ће се на релацији Београд-Скопље и Београд-Подгорица играти тензичне „спољнополитичке жмурке“ у контексту обнове дипломатских односа на нивоу амбасадора.

Речју, претпостављена сарадња неће се одвијати без трзавица. Ако помака у сарадњи буде, то ће бити због неких других разлога, пре свега, због уважавања европских захтева о добросуседским односима на Западном Балкану као предуслову за интеграцију овог региона у ЕУ.

Начелно гледано, дипломатска стратегија Србије је синтетичка. Она обједињава скуп циљева који се не могу нарочито проблематизовати и декларативно оспоравати. То су циљеви: и Косово и Европа, и Русија и Америка и заштита националног интереса и минимума достојанства и добросуседски односи. Ова политичка поставка има добро медијско-политичко утемељење, лако се претвара у милозвучне и пријемчиве апстрактне политичке паролe. Као таква, она у својој суштини одлаже и маскира стретешки важне одлуке и изборе. Не чини ништа екстремно, али такође не наговештава конкретне резултате. Будући да рачуна на сарадњу са свима и сваким, њена претпоставка је да се од случаја до случаја може сарађивати и са Русијом и САД, и ЕУ и са суседима. Тако се, на пример, верује да се може сарађивати са Русима по питању Косова, а са Европом може сарађивати по питању развоја политичких, правних и друштвених институција и економије, без суштинског отварања политичко-безбедносних питања која се тичу става Србије по питању Косова и будућности њених интеграција у ЕУ. Бременита конкретним противречностима, и несклона прихватању свих консеквенци из појединачних опредељења, ова стратегија нас лако може довести у стање стагнације. По својим практичним последицама, пре свега по нивоу дезоријентације, ово стање има потенцијал да буде горе је од сваке озбиљне расправе о високој историјској цени коју ваља платити за потпуно укључење у западни свет, и значајно напорније од промишљања о незападним алтернативама наше спољне политике. А превише подсећа на ритам истих мелодија из 2008-е, године у којој је напредак ка ЕУ било неиспуњено изборно обећање, Америка због Косова бојажљиво означавања као непријатељ са којим би најрађе развијали пријатељске односе, а Русија прихваћена више на речима и услед револта према Западу.